

IN MEMORIAM

Irina Marjanac rođena Kurtin (1924. – 2005.)

Nedavno nas je u 81. godini života zauvijek napustila prva hrvatska speleologinja – Irina Marjanac rođena Kurtin.

Rođena je 22. studenog 1924. u Zagrebu, gdje se školovala i postala slobodni filmski radnik – sekretar režije. Radila je u »Duga filmu«, »Zagreb filmu«, »Avala filmu«, firmi »Interpublik« i, zadnje, u »Jadran filmu«, odakle je otišla u mirovinu.

Planinarstvom se počela baviti sama, još kao djevojka. U PD »Zagreb« upisala se u srpnju 1949. i počela pohađati organizirane planinarske izlete. Kada je 15. listopada 1949. u PD-u »Zagreb« organizirana osnivačka skupština Speleološke sekcije, Irina joj je prisustvovala i postala njen član. Kao član Sekcije odmah se uključila u njen rad i od tada sudjelovala u organiziranim speleološkim istraživanjima. Tu je upoznala svog budućeg supruga Slavka, za koga se 24. lipnja 1950. udala i 1953. rodila sina jedinca Tihomira.

Zbog boljih uvjeta rada prešla je zajedno s većinom članova Sekcije koncem travnja 1950. u PD »Željezničar« i 4. travnja 1950. prisustvovala osnivačkom sastanku speleološke sekcije PD »Željezničar«. Postala je tako njezinim suosnivačem i ostala član do smrti.

Od samog početka bila je stalan aktivan član te sekcije, koja je 1956. promijenila naziv u Speleološki odsjek. Od 1953. do 1958. bila je bibliotekar, korespondent i distributer časopisa Speleolog, koji SS/SO objavljuje od 1953. do danas i za koji je napisala nekoliko priloga. Bila je i član Nadzornog odbora sekcije te član upravnog odbora društva.

Sudjelovala je gotovo u svim speleološkim istraživanjima SS/SO-a od 1949. do 1958., koliko je trajalo njezino aktivno razdoblje, kao npr. u istraživanju špilje Veternice, Cerovačkih špilja, špilja Vrelo, Lokvarka, Vranjača te špilja na Plitvičkim jezerima, u Žumberku, u okolici Tounja, Ozlja, Rudopolja, Plaškog, Medka, Delnica, Prgometa i dr., zatim na poluotoku Pelješcu, otocima Korčuli i Lastovu, u jami Mandelaji, te u nekoliko špilja na Ozrenu u Bosni.

Posjetila je više turistički uređenih špilja u Hrvatskoj, a u Sloveniji Postojnsku i Škocjansku jamu.

Od 1958., zbog roditeljskih obveza, nije više bila aktivna na terenu, ali je vezu sa SO-om održavala najprije posredstvom supruga Slavka i sina Tihomira, koji je još kao mladić postao članom SO-a, a poslije dolazeći samo na godišnje ili jubilarne sastanke. U prijateljskim odnosima bila je sa svim članovima SS/SO-a.

Irina je i hrvatski ženski speleološki rekorder. U Speleološkoj sekciji bilo je i drugih žena, neke od njih bile su samo potpomažući članovi, no neke su ulazile i u špilje, a samo neke i u jame. Bilo je to razdoblje kada se u jame moglo ulaziti jedino pomoću speleoloških ljestvica osiguran užetom. Jedina žena u nas koja je u tim počecima speleologije ulazila i u špilje i u jame bila je Irina. Sa svojim

suprugom Slavkom posjetila je i istražila više špilja i jama.

Prve okomice niz koju se Irina spustila nalaze se u špilji Lipi u Gorskom kotaru, danas poznatoj turistički uređenoj špilji pod imenom Lokvarka kod Lokava. Ona se za vrijeme praznika 29-30. studenog 1953. najprije spuštala osigurana užetom niz natrule drvene ljestve, sagrađene 1935. u dubinu od desetak metara (danas su na tim mjestima sagrađene strme, ali čvrste metalne stube). Irina se tada s muškim dijelom ekipe spuštala pomoću ljestvica u novo otkriveni dio špilje, svladavši nekoliko okomica dubine desetak metara, i došla do tada najnižeg dijela špilje koji se nalazi 142 m niže od ulaza. To je najveća dubina do koje se do tada spustila jedna žena u Hrvatskoj.

Sljedeće godine, 2. svibnja 1954., opet pomoću speleoloških ljestvica, spustila se u ponor-jamu Ogradčine kod Studenaca u Lici, duboku 33 m. Značajno je spuštanje u jamu Irina izvela 2. – 3. listopada 1955., kada je s članovima Speleološke sekcije istraživala jamu Mandelaju kod Oštarija. Tada se po speleološkim ljestvicama spustila niz 38 metara duboku okomicu, sišla niz strm sipar i tu na polici, iznad nove strmine u jami, dežurala u improviziranom podzemnom logoru – bivku. Bio je to prvi bivač postavljen u jednoj jami u Hrvatskoj, a Irina je bila tako prva speleologinja u Hrvatskoj koja je bivačirala u jami. No, to bivačiranje Irini nije bilo prvo, prvo je doživjela još 1951. za vrijeme speleološkog istraživanja špilje Veternice kraj Zagreba, kada je u špilji proboravila 32 sata.

Značajno je Irinino sudjelovanje u prvim paleontološkim iskapanjima u špilji Veternici, započeto 1950. god., zajedno s ostalim članovima Speleološke sekcije. Iako su iskapanja obavljali amateri – članovi Speleološke sekcije, iskapanje nije bilo nestručno, bilo je u skladu s ondašnjim metodama iskapanja, jer se radilo po uputama prof. dr. Ivaničeka iz Antropološkog zavoda u Zagrebu koji je i nadgledao iskapanja. Kada je 1951. osnovana posebna Komisija za iskapanje i zaštitu špilje Veternice, na čelo je izabran Slavko Marjanac, Irinin suprug, kojega je tek 1953. zamijenio tada diplomirani geolog Mirko Malez. Rezultati tih paleontoloških iskapanja su poznati, a dio zasluga za dobro obavljen posao u ovim početnim radovima pripada i Irini Marjanac.

Sudjelovala je ukupno u 185 istraživačkih akcija. Posjetila je ili sudjelovala u istraživanju ukupno dvjestotinjak špilja i jama, od čega je u nekima bila više puta, npr. u špilji Veternici i Cervačkim špiljama. Osim na speleološkim akcijama Irina je sudjelovala i na raznim planinarskim pohodima, sletovima i običnim, jednodnevnim izletima po raznim planinama u Hrvatskoj ali i u susjednim

zemljama. Najveći joj je planinarski uspjeh uspon na Triglav (2863 m). Sve ove posjete i istraživanja obavila je zajedno sa suprugom Slavkom.

Sudjelovala je na Speleološkom seminaru za članove SD »Bosna« iz Tuzle i članove SO-a PD »Željezničar« u Zagrebu i Veternici 1956.

Po Pravilniku KS PSH naziv speleolog-surađnik stekla je 1949, naziv speleolog-pripravnik 1956, a naziv speleolog 1970. bez polaganja ispita i dobila značku br. 5.

Prilikom proslave 25-godišnjeg rada SS/SO-a 1975. proglašena je počasnom članicom Speleološkog odsjeka.

Za svoj rad primila je 1960. god. Zlatnu značku PD-a »Željezničar«, a 1975., prilikom proslave 25. godišnjice PD-a »Željezničar« Priznanje UO-a Društva i Zahvalnicu Speleološkog odsjeka.

Preminula je 24. ožujka 2005. u Zagrebu.

Vlado Božić

Igor Brzoja – Žan (1963. – 2005.)

Nakon kratke i teške bolesti napustio nas je poznati speleolog i fotograf Igor Brzoja - Žan.

Rođen je u Zagrebu 1963. godine gdje završava fotografsku srednju školu. Od 1987. zapošljava se u Muzeju revolucije naroda Hrvatske na mjestu muzejskog fotografa. Od 18. godine života bavio se fotografijom pa svoje radove prijavljuje ili izlaže na grupnim izložbama. U Rijeci 1982. godine, na XV. festivalu rada omladine Jugoslavije, nagrađen je brončanom medaljom za uspješnu fotografiju. Sa speleološkom tematikom sudjeluje na izložbama u Karlovcu 1984. i Splitu 1985. Njegovi radovi su zapaženi pa mu je dodijeljena diploma na prvoj

Jugoslavenskoj izložbi u Splitu 1985. za fotografiju »Strmotića ponor«, a dvije godine poslije dobiva drugu nagradu za fotografiju »Prema izlazu« (prva nagrada nije dodijeljena - op. a.).

Speleologijom se aktivno počeo baviti početkom osamdesetih godina na nagovor prijatelja Jadranka Ostojića – Makine. Učlanio se u tadašnje speleološko društvo »Ursus spelaeus«. Od 1981. do 1989. sudjelovao je u istraživanju i fotografiranju tadašnjih najpoznatijih speleoloških objekata u Hrvatskoj. Istraživao je po Lici, Kordunu, Dinari, Poštaku, Velebitu, Istri i otoku Braču. Valja spomenuti i njegov rad na objektima Crikvena, Strmotića ponor i Babina jama (1981.), Balinka i Podgračišće (1982.), Rašpor (1983.), Bunjevac i Kicljeve jame (1984.), Klementina i Klepina 1 (1986.), Burinka (1988.), Munižaba (1989.) i brojne druge.

Početkom devedesetih bio je jedan od osnivača Speleološkog društva »Dinaridi«, a poslije i predsjednik te je vodio i speleološku školu. Kao planinar i speleolog snimao je osobne impresije planinskih vrhova, klanaca, špilja, jama i drugih prirodnih ljepota sa svojim neizbježnim teškim »Pentacoon 6×6« foto-aparatom, od kojeg se nije odvajao.

Posljednjih godina Žan se borio s najtežom bolešću, koja ga je odvajala od njegovih brda i špilja. Sada znamo da smo ga prerano izgubili i da je njegov gubitak nenadoknativ.

Zahvaljujući donaciji njegovog oca brojne Žanove fotografije i dijapozitivi, kao i dio njegove osobne speleološke opreme, danas se nalaze u Speleološkom odsjeku HPD »Željezničar«.

Sunčana i Nenad Dado